

VALTIOVARAINMINISTERIÖLLE

Aihe: Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain muuttamisesta (VN/13385/2025)

Aluksi

Haluan kiittää valtiovarainministeriötä mahdollisuudesta lausua elinkeinoverolain (360/1968, ”EVL”) ja varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain (1142/2005, ”ArvL”) muuttamista koskevasta, 19.6.2025 annetusta hallituksen esityksen luonnoksesta.

Esitysluonnoksessa ehdotettu sääntelykokonaisuus koskee EVL 52 f §:ssä säädetyn osakevaihdon verokohtelua. Ehdotetut muutokset voidaan jakaa osakevaihtojen soveltamisalaa laajentaviin säännöksiin sekä osakevaihdon tuottamat erinäiset verohyödyt poistaviin säännöksiin. Ensin mainitut liittyvät PETERI ORPON hallituksen puoliväliriihessä sopimaan julkisen talouden suunnitelmaan vuosia 2026–2029 koskien. Jälkimmäiset säännökset vuorostaan liittyvät esitysluonnoksen mukaan kasvutoimien rahoitukseen.

Osakevaihtosäännösten tuottamat verohyödyt poistavia säännöksiä voidaan luonnehtia luonteeltaan erityiseksi veronkiertonormistoksi, joihin olen perehtynyt väitöskirjassani¹. Siksi tässä lausunnossa keskityn tämän normiston arviointiin. Osakevaihtoa koskevien säännösten soveltamisalaa laajentavien säännösten osalta tyydyn toteamaan, että ehdotukset ovat kannatettavia ja vaikuttavat perustelluilta.

Yleisiä huomioita ehdotetusta veronkiertonormistosta

Osakevaihdolla voidaan saavuttaa EVL 52 f §:ssä säädetyn verotuksen lykkääntymisvaikutuksen lisäksi verohyötyjä osinkoverotuksessa sekä osakevaihdolla hankittujen kohdeyhtiön osakkeiden jatkoluovutuksen yhteydessä. Molemmat verohyödyt juontavat juurensa osakevaihdon kohteena olevan kohdeyhtiön osakkeiden käypään arvostamisesta hankkivan yhtiön verotuksessa. Tämä oikeusohje perustuu korkeimman hallinto-oikeuden ennakkopäätökseen KHO 2002:81, kuten esitysluonnoksessa on todettukin.

Viimeistään ennakkopäätöksestä KHO 2017:78 lähtien osakevaihdot ovat tulleet epäilemättä useimpien veroasiantuntijoiden tietouteen, ja tuon päätöksen jälkeen osinkoverotuksen optimointiin tähtäävien osakevaihtojen toteuttamiselle ei ole enää ollut erityisempiä vero-oikeudellisia pidäkkeitä. Osinkoverotuksen optimointi on ollut vahva kannustin osakevaihdon toteuttamiselle, joskin epäilen vahvasti, että monikaan verovelvollinen olisi toteuttanut osakevaihtoa pelkästään tästä syystä. Useimmille osakevaihdolle lienee verotuksellisten vaikutusten lisäksi ainakin jonkinlainen muukin rationaalinen peruste (esim. riskienhallinta), vaikka verotukselliset syyt sinänsä ovat olleet yksi todennäköinen syy osakevaihtojen yleistymiselle.

¹ Ks. Hannu Itälä, Erityiset veronkiertonormit Suomessa: Tarkastelussa ajat ylittävän sijoitustoiminnan ja varallisuudenhallinnan tuloverotusta koskevat erityiset veronkiertonormit ja EU-oikeuden asettamat rajoitukset. Helsingin Kamari Oy 2025, s. 195 ss.

Sanottu huomioden pidän sinänsä perusteltuna, että osakevaihdon tuottamaan osinkoverohyötyyn puuttuaan erityislainsäädännöllä. Valitettavaa on kuitenkin se, että osakevaihdon tuottaman verohyödyn juurisyy – eli osinkoverojärjestelmämme kokonaisuudessaan – jää uudistamatta. Osinkoverojärjestelmän uudistamistarve tuodaan jälleen esille esitysluonnoksessa, eikä nykyiselle osinkoverojärjestelmälle ole muutoinkaan vaikeuksista löydettävissä tukea. Nyt valittu linja, jolla paikataan osinkoverojärjestelmän aukkoja, monimutkaistaa osinkoverotusta koskevia säännöksiä entisestään. Toivonkin, että nyt esitetyt muutokset jäävät osinkoverotuksen osalta väliaikaisiksi, kunnes osinkoverojärjestelmämme onnistutaan viimeinkin päivittämään riittävän poliittisen tahtotilan löydyttyä.

Osakevaihdon kautta tapahtuvaan myyntivoiton/luovutusvoiton verotukselliseen optimointiin on sen sijaan suhtauduttu kielteisesti korkeimman hallinto-oikeuden ennakkopäätöksessä KHO 2021:65, mitä ei ole esitysluonnoksessa syystä tai toisesta huomioitu. Käsitykseni mukaan myös hallinto-oikeuksissa osakevaihtojen jälkeisiin kohdeyhtiön osakeluovutuksiin on suhtauduttu hyvin ankarasti ja näissä tilanteissa osakevaihdon verokohteluun on puututtu EVL 52 h §:n kohdennetulla veronkiertonormilla. Näissä tilanteissa liiketaloudellisten perusteiden on tullut olla epäilemättä erittäin vahvat, jotta EVL 52 h §:n soveltamiselta olisi voitu tehokkaasti välttyä.

Sanottuun nähden herää tietysti kysymys siitä, kuinka tarpeellista kohdeyhtiön osakkeiden hankintameno on puuttua, kun osakevaihtoja ja kohdeyhtiön osakkeiden myyntiä koskeviin sarjajärjestelyihin on puututtu tehokkaasti EVL 52 h §:ää soveltamalla. Nykyisellään tämä arviointi puuttuu esitysluonnoksesta täysin, vaikka sitä on pidettävä erityisen veronkiertonormin säätämisvaiheessa erityisen tärkeänä. Verolainsäädäntöä on nimittäin tarpeetonta monimutkaistaa erityisnormilla, mikäli jo olemassa oleva sääntely tarjoaa tarkoituksenmukaiset keinot puuttua mahdollisiin väärinkäytöksiin.²

Ongelmana EVL 52 h §:n osalta on veron kiertämisen vastaisille yleislausekkeille sekä kohdennetuille veronkiertonormeille tyypillinen. Lainkohdan soveltaminen edellyttää aina tapauskohtaista harkintaa ja erityisesti verotuksesta riippumattomien liiketaloudellisten perusteiden arviointia suhteessa saavutettuihin veroetuihin. On hyvin haastavaa – ellei jopa mahdotonta – muodostaa täsmällisiä rajoja sille, missä olosuhteissa osakevaihtojen jälkeiset jatkoluovutukset hyväksyttäisiin.

Näin ollen, mikäli osakevaihtojen jälkeiset jatkoluovutukset ovat hyvin yleinen ilmiö, lienee nyt ehdotetun kaltainen, täysin objektiivinen erityislainsäädäntö tehokkain mahdollinen poistamaan riskin siitä, että kohdeyhtiön osakkeiden hankintamenon kasvamisen muodossa saatava veroetu saadaan poistettua kattavasti. Toisaalta kohdeyhtiön osakkeiden jatkoluovutuksen kautta saatavaa verohyötyä ei nykyisellään todennäköisesti saavuteta, ellei osakevaihdolle ole merkittäviä liiketaloudellisia perusteita. Siksi nykyistä oikeustilaa olisi suositeltavaa arvioida kattavasti lain esitöissä, jotta nykytilanteesta saadaan kattava (ja oikea) kuva. Yksi vaihtoehto olisi kohdentaa säännöstä esimerkiksi mekaanisella erityissäännöksellä, jolla asetettaisiin jatkoluovutukselle jonkinlainen karenssiaika, jonka aikana hankintamenona käytettäisiin alkuperäistä hankintamenoa.³

Toinen tapa olisi liittää ehdotettuun sääntelyyn liiketaloudellisia perusteita koskeva edellytys, jolloin ehdotettua sääntelyä sovellettaisiin, mikäli osakevaihdolle ei kyettäisi esittämään verotuksesta riippumattomia perusteita. Nykyisellään EVL 52 h §:n arviointi osakevaihdon ja kohdeyhtiön jatkoluovutusten osalta näin käytännössä onkin, mutta ehdotetun veronkiertonormin säätäminen ns. kohdennettuna veronkiertonormina⁴ mahdollistaisi käsitykseni mukaan sen, että myös pääasiassa osinkoverotuksen

² Ks. Itälä 2025, s. 397–398.

³ Esimerkiksi tuloverolain 48.5 §:ssä on säädetty niin kutsuttuja sukupolvenvaihdostilanteita koskevasta viiden vuoden karenssiajasta. Myös oikeuskirjallisuudessa on ehdotettu osakevaihtojen jatkoluovutusten verokohtelun osalta esimerkiksi viiden vuoden karenssiaikaa. Ks. Pekka Nykänen, Osakevaihto aggressiivisen verosuunnittelun välineenä. Edilex-sarja 2025/12, s. 20–21 ja erit. alav. 102.

⁴ Kohdennetuista veronkiertonormeista tarkemmin ks. Itälä 2025, s. 60–62.

optimointitarkoituksessa tehtyihin osakevaihtoihin voitaisiin puuttua, mikäli niille ei voitaisi osoittaa verotuksesta riippumattomia liiketaloudellisia perusteita.⁵ Tällainen vaihtoehto on nähdäkseni perusteltu silloin, mikäli osakevaihtoja toteutetaan pääosin muista kuin verotuksellisista syistä ja pieni osa järjestelyistä toteutetaan verotuksen optimointitarkoituksessa nettovarallisuuden kasvattamiseksi. Liiketaloudellisia perusteita koskeva edellytys olisi mahdollista myös yhdistää edellä mainittuun karenssiaikaan, jolloin liiketaloudellisia perusteita edellytettäisiin esitettäväksi karenssiajan puitteissa tehtyjen luovutusten ja/tai osingonjaon puitteissa.

Ehdotetun veronkiertonormiston soveltamisalasta

Niin osinkoverotukseen liittyvät ArvL:n kuin kohdeyhtiön osakkeiden luovutuksen verotukseen liittyvät EVL:n muutosehdotukset on pyritty kohdistamaan tilanteisiin, joissa osakevaihdon kohteena oleva yhtiö ja hankkiva yhtiö ovat saman osakaspiirin omistuksessa. EVL:a koskevan muutosehdotuksen osalta viitataan tosin *osapuolten etuyhteyteen* sivulla 12, kun taas ArvL:n osalta esitysluonnoksessa puhutaan *lähipiiristä* sivulla 11. Ehdotettujen lakimuutosten yhteydessä ilmenee, että etuyhteydellä ja lähipiirillä viitataan samaan asiaan, eli yli 50 prosentin välittömään tai välilliseen omistukseen pääomasta tai äänimäärästä toisessa osapuolessa. Selvyiden vuoksi lienee kuitenkin perusteltua yhtenäistää esitysluonnoksen terminologiaa perusteluiden osalta. Myös muilta osin luonnosesityksessä käytettyyn käsitteistöön tulisi kiinnittää merkittävästi tarkempaa huomiota jatkovalmistelussa. Esimerkiksi varsinaista osakevaihdon osapuolta tai kolmatta osapuolta ei ole tarkemmin määritelty ehdotetussa laissa tai sen perusteluissa.

Ehdotetun erityisen veronkiertonormiston soveltamisala kattaa tilanteet, joissa etuyhteyksmääritelmä täyttyy osakevaihdon hetkellä tai sen seurauksena. Tältä osin valintaa ei ole kuitenkaan miltään osin perusteltu. Tämä on valitettavaa, sillä näen soveltamisalan ja sen määrittelyssä käytetyn käsitteistön osalta useita ongelmia, joihin olisi nähdäkseni syytä kiinnittää tarkempaa huomiota.

Ensinnäkin ilmaisu ”osakevaihdon hetkellä” voi ainakin joissakin tilanteissa muodostua hieman tulkinnanvaraiseksi. Lienee niin, että ilmaisulla tarkoitetaan sitä, että osapuolten välinen etuyhteys on olemassa osakevaihtoa toteutettaessa, ts. juuri ennen osakevaihdon toteuttamista ja sen toteutushetkellä. Osakevaihdon hetki voi kuitenkin periaatteessa viitata niin osakevaihdon jälkeiseen kuin sitä välittömästi edeltäväänkin tilanteeseen.

Toiseksi soveltamisala kattaa myös tapaukset, joissa etuyhteys täyttyy osakevaihdon seurauksena. Kun EVL 52 f.1 § edellyttää, että hankkivan yhtiön tulee osakevaihdon seurauksena omistaa enemmän kuin puolet kohdeyhtiön osakkeiden tuottamasta äänimäärästä, soveltuvat ehdotetut erityissäännökset lähes kaikkiin osakevaihtoihin niin kutsuttuja ryhmävaihtoja⁶ lukuun ottamatta. Siten säännökset eivät sovellu pelkästään em. lähipiiritilanteisiin, joissa verotuksen optimointiin tähtäävät toimenpiteet voivat korostua.

Ratkaisutapoja on nähdäkseni kaksi. Yksinkertaisempi vaihtoehto on muuttaa ehdotettua etuyhteyksmääritelmää siten, että se kattaa osakevaihdon toteutushetkellä olemassa olevat etuyhteystilanteet, mutta ei osakevaihdon seurauksena syntyviä etuyhteystilanteita. Toinen vaihtoehto on muotoilla luonnosesitys uudelleen siten, että siinä perusteltaisiin, miksi ehdotettu sääntely halutaan ulottaa myös lähipiiritilanteiden ulkopuolisiin tilanteisiin kohdistuvaksi. Mikäli valittu muotoilutapa perustuu ehdotetun sääntelyn jonkinlaisiin kiertämispyrkimyksiin, olisi edellä sanottu huomioiden perusteltua tuoda esille, minäkalaisia kiertämispyrkimyksiä valitulla soveltamisalan laajennuksella erityisesti pyritään torjumaan.

⁵ Tämänkaltaisen lakimuutos ikään kuin kumoaisi ennakkopäätöksestä KHO 2017:78 johdettavan oikeusohjeen tunnusmerkistössä kuvatuissa tyyppitapauksissa.

⁶ Ks. KVL 219/1996.

Mikäli soveltamisalan halutaan kattavan lähes kaikki osakevaihdot kohdentamatta sääntelyä tarkemmin pelkästään lähipiiritalanteisiin, on mielestäni perusteltua pohtia vakavasti edellä esitettyjä vaihtoehtoisia sääntelymalleja koskien karenssiaikaa ja liiketaloudellisia perusteita koskevaa edellytystä.

Kolmanneksi osapuolten välistä etuhyteyttä määriteltäessä otetaan huomioon osakevaihdon osapuolen lisäksi osapuolen lähipiirin määräysvalta. Ehdotetussa säädöstekstissä tai edes esitysluonnoksessa ei ole kuitenkaan millään tavoin määritelty lähipiirin käsitettä. Lisäksi lähipiirin osalta jää epäselväksi, otetaanko myös lähipiirin osalta huomioon välilliset omistukset. Jos isä ja poika omistavat sekä hankkivan yhtiön että kohdeyhtiön osakkeiden tuottamasta äänimäärästä yli puolet, etuhyteysmääritelmä täyttynee heidän kuuluessa oletettavasti toistensa lähipiiriin. Jos taas omistusrakenteessa isä omistaa molempien yhtiöiden osakkeiden tuottamasta äänimäärästä 30 prosenttia ja poika omistaa erikseen omistamansa yhtiön kautta vastaavasti 21 prosenttia osakkeiden tuottamasta äänimäärästä, täyttyykö etuhyteysmääritelmä? Nähdäkseni ehdotetut säännökset tai perustelut eivät anna tähän selvää vastausta.

Ehdotetun sääntelykokonaisuuden merkitys perusoikeuksien ja oikeusvarmuuden kannalta

Mielenkiintoisesti luonnosesityksessä on ehdotettu erityissääntelyn ulottamista verovuoden 2017 aikana tai sen jälkeen toteutettuihin osakevaihtoihin. Valintaa on perusteltu lähinnä hallinnollisilla näkökohdilla.

Luonnosesityksen mukaan menneisyydessä toteutettujen osakevaihtojen verokohteluun puuttuminen ei ole perusoikeuksien valossa ongelmallista, sillä kysymys ei ole takautuvasta verolainsäädännöstä. Tämä perustuu siihen, että lakimuutos ei vaikuta menneisiin verovuosiin.

Vaikka kysymys ei mainitusta syystä ole suoranaisesti takautuvasta lainsäädännöstä, sitä voidaan pitää näkemykseni mukaan vaikutukseltaan taannehtivana lainsäädäntönä. Tämä perustuu siihen, että lakimuutoksella puututaan sellaisten yritysjärjestelyiden verokohteluun, jotka on toteutettu menneisyydessä.

Tässä tapauksessa katson, että myös lainsäädännön taannehtivuuteen tulisi kiinnittää huomiota, sillä sen lisäksi, että menneisyydessä toteutettujen osakevaihtojen tuottamat verohyödyt poistetaan, ehdotettu lainsäädäntö voi johtaa pienempään nettovarallisuuteen verrattuna tilanteeseen, jossa osakevaihtoa ei olisi lainkaan toteutettu. Näin ollen ehdotettuun lainsäädäntöön liittyy tietyllä tapaa ”vero-oikeudellista sanktioluonteisuutta”, kun osakevaihdon toteuttaneen verovelvollisen vero-oikeudellista asemaa heikennetään verrattuna siihen, että osakevaihtoa ei olisi tehty.

Tietysti on selvää, että lainsäätäjällä on varsin pitkälle menevä vapaus kehittää verolainsäädäntöä ja säätää normeista, joiden johdosta menneisyydessä valitut toimintamallit tai rakenteet osoittautuvat myöhemmin epäedullisiksi. Muussa tapauksessa verolainsäädännön uudistaminen ja kehittäminen olisi käytännössä mahdotonta tai vähintäänkin hyvin haastavaa.

Tässä tapauksessa on kuitenkin kysymys erityisnormiston kohdistamisesta rajattuihin tyyppitapauksiin ilman, että verojärjestelmän yleistä rakennetta muutettaisiin. Tästä johtuen näen perusoikeuksiin kohdistuvan tarkastelun perusteltuna. Nykyisellään lakiehdotuksen suhdetta esimerkiksi perustuslain 15 §:ssä säädettyyn omaisuudensuojaan ei ole enemmälti arvioitu.

Viime vuosina esimerkiksi tuloverolain (1535/1992, ”TVL”) 35 b §:stä säädettyä kiinnitettiin huomiota mahdolliseen ongelmallisuuteen omaisuudensuojaan nähden. Tuossa tapauksessa asiasta pyydettiin erikseen lausuntoa OM:ltä, jonka mukaan ”[p]erustuslakivaliokunta on [...] pitänyt ongelmallisina ennen kaikkea niitä lainsäädännöllisiä muutoksia, jotka puuttuvat sopimussuhteen kannalta olennaisiin oikeuksiin ja velvollisuuksiin ja joiden osalta oikeussubjektilla on perusteltu odotus vallitsevan

oikeustilan pysyvyydestä.”⁷ Kyseisessä lausunnossa OM piti omaisuudensuojan ja sopimussuhteiden pysyvyyden kannalta merkityksellisenä ensinnäkin TVL 35 b §:n osalta sitä, että ehdotettu erityisnormi kohdistui keinotekoisiksi luonnehdittaviin järjestelyihin. Tällaiset järjestelyt eivät nauti samassa määrin perustuslain takaamaa omaisuuden suojaa kuin ”aidot” järjestelyt. Toiseksi OM katsoi, että kun säännöksen soveltaminen alkoi vasta noin vuosi lausunnon antamisen jälkeen, se jätti osapuolille mahdollisuuden välttää ehdotetun verotustavan soveltuminen joko sopimuksia muuttamalla tai purkamalla sopimukseen johtavat järjestelyt.⁸

Nyt ehdotettua lakimuutosta tarkasteltaessa voidaan ensinnäkin todeta, että osakevaihto on yritysjärjestely, joka toteutetaan käytännössä sopimusteitse. Sillä on myös vaikutuksia osakevaihdon osapuolten vero-oikeudelliseen asemaan, jota voidaan pitää etenkin yritysjärjestelyissä merkitykseltään olennaisena osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien kannalta. Toiseksi, kuten edellä on todettu, nykyisessä muodossaan lakimuutosta ei ole erityisemmin rajattu tilanteisiin, joita voitaisiin pitää keinotekoisluonteisina. Kolmanneksi yritysjärjestelyt pyritään toteuttamaan säännönmukaisesti siten, että niihin liittyvät veroseuraamukset pyritään ennakollisesti varmistamaan mahdollisimman tarkoin. Osakevaihdot eivät ole tästä poikkeus, mistä osaltaan kertoo esitysluonnoksessakin mainitut, osakevaihtojen verokohdelua koskevien ennakkoratkaisujen lukumäärät. Tässä mielessä ei ole mielestäni poissuljettua, etteikö osakevaihdon toteuttaneilla tahoilla olisi sinänsä perusteltu odotus vallitsevan oikeustilan pysyvyydestä. Neljänneksi menneisyydessä tehtyihin osakevaihtoihin ei voida niihin osallisten osapuolten toimesta ainakaan ongelmitta jälkikäteen puuttua. Tältä kannalta niitä ei voida rinnastaa esimerkiksi vaakuutussopimuksiin, joita OM käsitteli edellä viitatussa lausunnossaan.

Mainittujen ongelmien ratkaisemiseksi laajentaisin ehdotetun lainsäädännön perusteluita siltä osin kuin on kysymys lainsäädännön oikeasuhtaisuudesta perustuslain takaamaan omaisuudensuojaan nähden. Täydentäisin tätä arviota myös verovelvollisten yhdenvertaisuutta koskevien näkökohtien tarkastelulla, sillä yhtäältä *kaikkien* menneisyydessä toteutettujen osakevaihtojen vero-oikeudellisiin seuraamuksiin ei puututa ja toisaalta nettovarallisuuden laskentatapa asettaa osakevaihdon toteuttaneet ja toteuttamatta jättäneet tahot tietyissä tapauksissa hyvin erilaiseen asemaan nettovarallisuuden laskennan osalta. Otaen huomioon, että TVL 35 b §:ää säädettyäessä OM:n lausuntoa pidettiin tarpeellisena, näkisin myös tässä asiassa lausunnon pyytämiseksi olevan perusteltua tarvetta perusoikeuksien asianmukaisen tarkastelun varmistamiseksi.

Toinen vaihtoehto on muuttaa lain soveltamisalaa siten, että sillä puututaan ainoastaan lain voimaantulosta lukien toteutettavien osakevaihtojen verokohteluun tai vaihtoehtoisesti hallituksen esityksen antamisen jälkeen toteutettuihin osakevaihtoihin.

Hankittavien osakkeiden arvostuksen merkitys varainsiirtoverotuksen sekä perintö- ja lahjaverotuksen kannalta

Esitysluonnoksessa on tarkasteltu varsin rajallisesti ehdotetun lakimuutoksen mahdollisia heijastevaikutuksia muihin verolajeihin.

Heijastevaikutusten arvioinnin kannalta ensinnäkin tulee havaita, että osakevaihdoilla tapahtuvaa kohdeyhtiön osakkeiden hankintaa pidetään varainsiirtoveronalaisena saantona, jolloin hankkivan yhtiön on suoritettava varainsiirtoveroa kohdeyhtiön osakkeiden käyvän arvon perusteella.

Ehdotetulla lakimuutoksella ei esitetä muutoksia varainsiirtoverotukseen, jolloin niin menneisyydessä kuin tulevaisuudessakin toteutetuista osakevaihtoista suoritetaan osakkeiden käyvän arvon perusteella

⁷ Ks. Oikeusministeriön asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä HE 275/2018 vp 17.1.2019, s. 2.

⁸ *Id.*, s. 4.

varainsiirtoveroa, vaikka samaiset osakkeet arvostetaan lakimuutoksen johdosta hankkivan yhtiön kohdalla huomattavasti alempaan ja tietyissä tapauksissa jopa kohdeyhtiön nettovarallisuuden alittavaan arvoon.

Tältä kannalta herää luonnollisesti kysymys siitä, voiko tietyn omaisuususerän arvostus olla täysin erilainen eri verolajeissa. Loogista olisi, että kun tietyllä transaktiolla hankittavan osakkeen hankintameno määritetään tuloverotuksessa tietyllä tavalla, vastaisi myös transaktion varainsiirtoverokohtelu tätä arvostustapaa. Nyt tämä looginen ketju tavallaan katkaistaan, kun varainsiirtoverotus toimitetaan edelleen käyvän arvon perusteella. Näkisin myös, että varainsiirtoverotuksen ja tuloverotuksen epäsymmetrisyys voi johtaa monissa kohdin myös ylimääräisiin veroprosesseihin, joissa pyritään yhtenäistämään näiden verolajien välistä kohtelua esimerkiksi verotuksen johdonmukaisuuden ja perustuslain takaaman omaisuuden suojan perusteella. Näistä syistä ehdotettujen muutosten vaikutusta varainsiirtoverotukseen olisi syytä tarkastella esitysluonnossa tarkemmin ja vakavasti harkita varainsiirtoverokohtelun yhtenäistämistä suhteessa ehdotettuihin muutoksiin.

Toiseksi pidän aiheellisena tarkastella ehdotetun lakimuutoksen heijastevaikutuksia perintö- ja lahjaverotukseen ja erityisesti PerVL 55–57 §:ssä säädettyyn sukupolvenvaihdoshuojennukseen (”spv-huojennus”). Perintö- ja lahjaverolain (1110/1994, ”PerVL”) 55.3 §:n viimeisen virkkeen mukaan osakeyhtiön yritysvarallisuus arvostetaan nimittäin määrään, joka vastaa 40 prosenttia ArvL 4 ja 5 §:n mukaisten perusteiden mukaan lasketusta määrästä (nk. ”spv-arvo”).

Voimassa olevan lainsäädännön puitteissa osakevaihdoissa hankitun kohdeyhtiön käypä arvo nostaa osakkeita hankkivan yhtiön holdingyhtiön vertailuarvoa. Holdingyhtiön osakkeen vertailuarvon kasvamista rajoittaa tosin ArvL 5.2 §:n sisältämä leikkurisäännös, jonka nojalla vertailuarvo saa olla enintään 50 prosenttia edellisen vuoden vertailuarvoa korkeampi. Vertailuarvon ollessa nolla määritetään vertailuarvo samaisen lainkohdan nojalla verovuoden ja edellisen vuoden vertailuarvon keskiarvon perusteella.

Näin ollen, jos perustetaan hankkiva yhtiö ilman omaa pääomaa ja tämä yhtiö hankkii osakevaihdoilla kahden miljoonan euron nettovarallisuuden omaavan kohdeyhtiön osakkeet, tulee hankkivan yhtiön vertailuarvoksi lähtökohtaisesti miljoona euroa.

Jos oletetaan, että kohdeyhtiön osakkeiden alkuperäinen hankintameno olisi vaikkapa 20 000 euroa, tulisi hankkivan yhtiön vertailuarvoksi ehdotetun lainsäädännön perusteella 10 000 euroa, jolloin spv-arvo olisi 4 000 euroa.

Spv-huojennuksen laskentatapa johtaisi näissä tapauksissa siihen, että hankkivan yhtiön osakkeet jäisivät suurelta osin perintö- ja lahjaverotuksen ulkopuolelle spv-huojennuksen soveltuessa hankkivan yhtiön osakkeisiin, vaikka hankkivan yhtiön nettovarallisuus olisi tässä tapauksessa kaksi miljoonaa euroa ja käypä arvo mahdollisesti vielä korkeampi.

Sinänsä on todettava, että Verohallinnon ohjeen mukaan puhtaiden holdingyhtiöiden tapauksessa huojennuksen laskennassa voidaan käyttää myös holdingyhtiön omistaman, varsinaisen huojennuskelpoisen yrityksen omistamiseen oikeuttavien osakkeiden spv-arvoa.⁹ Tulkintatapa ei kuitenkaan pohjautu suoraan lainsäädäntöön ja on vaikea ennakoida luotettavasti, minkälaisissa tapauksissa spv-arvo voidaan määrittää hankkivan yhtiön sijaan kohdeyhtiön osakkaiden perusteella.

Epäilen vahvasti, että lainsäätäjän tarkoituksena olisi tässä yhteydessä luoda erittäin tehokasta välinettä perintö- ja lahjaveron minimointiin. Edellä esitetysti ehdotetun lainsäädännön puitteissa näin voi kuitenkin useassa tapauksessa käydä. Myöskään olemassa olevin veronkiertonormein tilanteeseen on vaikea puuttua. Euroopan unionin tuomioistuin on nimittäin todennut asiassa C-352/08, *Zwijnenburg*, että ainoastaan yritysjärjestelydirektiivissä nimenomaisesti mainitut verot voidaan ottaa huomioon siinä

⁹ Ks. Verohallinnon ohje, Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos verotuksessa. Dnro VH/3942/00.01.00/2025, kohta 3.3.

säädettyjen etujen osalta ja vain näihin etuihin voidaan soveltaa direktiivin sisältämää kohdennettua veronkiertonormia.¹⁰ Siten yritysjärjestelydirektiiviin perustuvaa EVL 52 h §:ää ei voida käsitykseni mukaan soveltaa EVL 52 f §:n mukaisiin osakevaihtoihin pelkästään sillä perusteella, että osakevaihdolla tavoitellaan perintö- ja lahjaverohyötyjä. EVL 52 h §:n soveltumattomuudesta johtuen suhtautuihin varauksellisesti myös VML 28 §:n ja PerVL 33 a §:n soveltamismahdollisuuksiin.

Yhteenveto

Esitysluonnoksessa esitetty lakimuutos on sinänsä perusteltu, jotta poistettaisiin kannustin osakevaihtojen toteuttamiseen puhtaasti osinkoverotuksen optimointitarkoituksessa. Luonnoksessa on kuitenkin useita ongelmia, jotka liittyvät ehdotetun sääntelyn soveltamisalaan ja sen määrittelyssä käytettyyn terminologiaan, perustuslain takaaman omaisuuden suojan ja yhdenvertaisuuden asianmukaiseen huomiointiin ja mahdollisiin heijastevaikutuksiin erityisesti varainsiirtoverotukseen ja perintö- ja lahjavero-
tukseen. Omana ongelmana näen myös sen, ettei esitysluonnos nykyisellään anna oikeaa kuvaa sellaisten osakevaihtojen verokohtelusta, joilla pyritään minimoimaan kohdeyhtiön osakkeiden jatku-
luovutuksen verokohtelua.

Kokonaisuutena joudun toteamaan, että nyt esitetty lakimuutos ei edusta mielestäni ainakaan kovin huolellisesti valmisteltua erityistä veronkiertonormia. Sen soveltamisalaa ei ole huolellisesti kohdennettu, soveltamisalan määrittelyyn sisältyy runsaasti epäselvyyttä, voimassa olevan sääntelyn tehokkuudesta ei saa oikeaa kuvaa eikä sääntelyn tarkemmista vaikutuksista ole esitetty erityisen vakuuttavaa arvioita. Tämä näkyy erityisesti mahdollisten heijastevaikutusten arvioinnin puutteena.

Turussa 15.8.2025,

Hannu Itälä
OTM (väitellyt)
yliopisto-opettaja, Turun kauppakorkeakoulu

¹⁰ Ks. asia C-352/08, *Modehuis A. Zwijnenburg BV v. Staatssecretaris van Financiën*, kohdat 54–55.